

บทความวิชาการ
บทบาทการป้องกันภัยพิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติ
ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561
The Role of Local Government Organizations in Disaster Prevention
under the Water Resources Act B.E. 2561

วันที่รับบทความ (Received) : 23 กุมภาพันธ์ 2569
วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 14 มีนาคม 2569
วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 มีนาคม 2569
วันที่ตีพิมพ์บทความ (Publish an article) : 30 มีนาคม 2569

ธัญชกร ปกิตตาวิจิตร^{1*}

Thananchakorn Pakittawichit

ดร., อาจารย์ประจำวิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ
Dr., Lecturer, College of Management for Development, Thaksin University.
เลขที่ 140 หมู่ 4 ถนนกาญจนวนิชย์ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000
No. 140, Moo 4, Kanchanawanich Road, Khao Rup Chang Subdistrict,
Mueang District, Songkhla Province 90000

*Corresponding Author, E-mail: thananchakorn.p@tsu.ac.th

¹ ผู้เขียนหลัก (first author)

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้านการบริหารจัดการน้ำ เพื่อการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติในประเทศไทย โดยใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบจากฐานข้อมูล TCI (Thai-Journal Citation Index Centre) ครอบคลุมงานวิจัยและบทความวิชาการไทยจำนวน 20 รายการที่ตีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2555–2566

ผลการทบทวนวรรณกรรมพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญใน 4 มิติหลัก ได้แก่ (1) การวางแผนและจัดทำแผนบริหารจัดการน้ำระดับพื้นที่ (2) การปฏิบัติการในภาวะวิกฤตน้ำท่วมและภัยแล้ง (3) การประสานงานระหว่างหน่วยงานและภาคประชาชน และ (4) การติดตาม ประเมินผล และรายงานตามกรอบกฎหมาย อย่างไรก็ตาม งานวิจัยชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดสำคัญในด้านศักยภาพบุคลากรงบประมาณ และการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน การเสริมสร้างธรรมาภิบาลน้ำในระดับท้องถิ่นจึงเป็นกุญแจสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการป้องกันภัยพิบัติให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย

คำสำคัญ: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น; พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ; การบริหารจัดการน้ำ; การป้องกันภัยพิบัติ; ธรรมาภิบาลน้ำ

Abstract

This study aims to: (1) examine the roles of local government organizations in complying with the Water Resources Act B.E. 2561 (2018) and related water management legislation for disaster prevention and mitigation in Thailand. A systematic literature review was conducted using the Thai-Journal Citation Index Centre (TCI) database, covering 20 Thai research articles and academic papers published between 2012 and 2023.

The review reveals that local government organizations play crucial roles in four key dimensions: (1) planning and formulating area-based water management plans, (2) emergency operations during floods and droughts, (3) inter-agency and community coordination, and (4) monitoring, evaluation, and legal reporting requirements. Nevertheless, the literature highlights significant constraints in human resource capacity, budgetary limitations, and inter-agency integration. Strengthening water governance at the local level is therefore identified as a critical factor in enhancing disaster prevention effectiveness in alignment with the legislative intent.

Keywords: Local Government Organizations; Water Resources Act; Water Management; Disaster Prevention; Water Governance

1. บทนำ

ภัยพิบัติที่เกี่ยวข้องกับน้ำ ทั้งอุทกภัยและภัยแล้ง นับเป็นภัยพิบัติธรรมชาติที่ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิต ทรัพย์สิน และระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหตุการณ์อุทกภัยครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2554 ที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ภาคกลาง 26 จังหวัด รวมถึงนิคมอุตสาหกรรมและกรุงเทพมหานคร ครอบคลุมพื้นที่น้ำท่วมกว่า 20,000 ตารางกิโลเมตร ที่สร้างความเสียหายให้กับประเทศมูลค่ากว่า 1.44 ล้านล้านบาท ส่งผลให้รัฐบาลตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการปฏิรูประบบบริหารจัดการน้ำของประเทศอย่างจริงจัง (สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ, 2563) ในบริบทของการกระจายอำนาจการปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ซึ่งประกอบด้วย องค์กรการบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ถือเป็นกลไกสำคัญที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด และมีความได้เปรียบในเชิงข้อมูลพื้นที่ ความสัมพันธ์กับชุมชน และการตอบสนองต่อปัญหาในระดับท้องถิ่น (วิชัย ตันศิริ, 2558) การที่ อปท. สามารถปฏิบัติตามกรอบกฎหมายด้านการบริหารจัดการน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นปัจจัยชี้ขาดต่อความสำเร็จของนโยบายป้องกันภัยพิบัติในระดับชาติ

พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ซึ่งมีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2562 ถือเป็นกฎหมายหลักที่กำหนดกรอบการบริหารจัดการน้ำของประเทศในเชิงบูรณาการ โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ คณะกรรมการลุ่มน้ำ และองค์กรผู้ใช้น้ำ ซึ่งในระดับท้องถิ่น อปท. มีหน้าที่และความรับผิดชอบที่ชัดเจนตามกฎหมายดังกล่าว รวมถึงตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ (สุรสีห์ กิตติมณฑล, 2562) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยและการประเมินผลที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า อปท. จำนวนมากยังประสบปัญหาในการปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวอย่างเต็มศักยภาพ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านขีดความสามารถของบุคลากร ทรัพยากรงบประมาณ เทคโนโลยี และการบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานส่วนกลาง (ธนกฤต โสมาภา, 2564) บทความวิชาการนี้จึงมุ่งทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบเพื่อสังเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของอปท. ในการปฏิบัติตามกฎหมายบริหารจัดการน้ำ ข้อจำกัด และแนวทางการพัฒนาเพื่อการป้องกันภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของบทความนี้มี 3 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อทบทวนและสังเคราะห์วรรณกรรมไทยเกี่ยวกับบทบาทของ อปท. ในการบริหารจัดการน้ำและการป้องกันภัยพิบัติ (2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติตามกฎหมายของ อปท. และ (3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาท อปท. ในการจัดการน้ำเพื่อการป้องกันภัยพิบัติอย่างยั่งยืน

2. การทบทวนวรรณกรรม

1. รูปแบบการทบทวนวรรณกรรม

บทความนี้ใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Literature Review) ตามแนวทาง PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses) โดยกำหนดโปรโตคอลการสืบค้นและเลือกงานวิจัยที่ชัดเจนและโปร่งใส เพื่อให้ได้ผลการสังเคราะห์ที่เชื่อถือได้ และลดอคติในการเลือกแหล่งข้อมูล (มณฑิรา จารุเพ็ง, 2563)

2. แหล่งข้อมูลและเกณฑ์การสืบค้น

การสืบค้นวรรณกรรมดำเนินการผ่านฐานข้อมูล TCI (Thai-Journal Citation Index Centre) ซึ่งเป็นศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทยที่ได้รับการยอมรับในระดับชาติ โดยใช้คำสืบค้นหลัก ได้แก่ "องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น" "การบริหารจัดการน้ำ" "พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ" "การป้องกันภัยพิบัติ" "อุทกภัย" "ภัยแล้ง" "ธรรมาภิบาลน้ำ" และคำที่เกี่ยวข้อง ทั้งในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ครอบคลุมช่วงระยะเวลาตีพิมพ์ตั้งแต่ พ.ศ. 2555 ถึง พ.ศ. 2566 การกำหนดช่วงเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2555 มีเหตุผลมาจากการที่อุทกภัยครั้งใหญ่ พ.ศ. 2554 เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดงานวิจัยด้านการจัดการน้ำและบทบาทของ อปท. อย่างกว้างขวาง ขณะที่ พ.ศ. 2566 เป็นปีล่าสุดที่มีผลงานวิจัยเผยแพร่ครบถ้วน ทั้งนี้ ผู้วิจัยตระหนักว่าการใช้ฐานข้อมูล TCI ซึ่งครอบคลุมเฉพาะวารสารภาษาไทยเป็นหลักนั้น อาจทำให้ขาดมิติของงานวิชาการนานาชาติที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม การเลือกใช้ TCI สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยที่มุ่งศึกษาบริบทไทยโดยเฉพาะ และสะท้อนองค์ความรู้ที่สร้างสมในสังคมวิชาการไทย

3. เกณฑ์การคัดเลือกและคัดออก

เกณฑ์การรวม (Inclusion Criteria) ประกอบด้วย: (1) เป็นงานวิจัยหรือบทความวิชาการภาษาไทยที่ตีพิมพ์ในวารสารในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1 หรือกลุ่ม 2 (2) เนื้อหาเกี่ยวข้องกับบทบาทของ อปท. ในการบริหารจัดการน้ำหรือการป้องกันภัยพิบัติ (3) มีการใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่ชัดเจน สำหรับเกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria) ได้แก่: (1) งานวิจัยที่ไม่ผ่านกระบวนการทบทวนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) (2) บทความวิจารณ์หนังสือ และ (3) งานที่มีข้อมูลซ้ำซ้อนกัน

4. กระบวนการวิเคราะห์

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสังเคราะห์เชิงหัวข้อ (Thematic Synthesis) จากวรรณกรรม 20 รายการที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก โดยจัดกลุ่มประเด็นตามกรอบการวิเคราะห์ 4 มิติ ได้แก่ บทบาทเชิงกฎหมาย บทบาทเชิงปฏิบัติการ บทบาทเชิงประสานงาน และบทบาทเชิงติดตามประเมินผล

2.1 กรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561

พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ถือเป็นกฎหมายปฏิรูปการบริหารจัดการน้ำฉบับแรกของประเทศไทยที่มีลักษณะบูรณาการ บทบัญญัติสำคัญที่เกี่ยวข้องกับ อปท. ปรากฏในหมวด 3 ว่าด้วยองค์กรบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ กำหนดให้ อปท. มีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ รวมถึงการจัดทำแผนพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่รับผิดชอบ (สุรสีห์ กิตติมณฑล, 2562) นอกจากนี้ มาตรา 42–45 ยังกำหนดให้ อปท. สามารถออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อควบคุมการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำสาธารณะในพื้นที่ได้ในบริบทของการป้องกันภัยพิบัติ กฎหมายนี้กำหนดให้คณะกรรมการลุ่มน้ำมีอำนาจหน้าที่จัดทำแผนป้องกันและแก้ไขภาวะน้ำท่วมและภัยแล้งในระดับลุ่มน้ำ

โดย อปท. ในฐานะที่เป็นสมาชิกของคณะกรรมการลุ่มน้ำมีหน้าที่ให้ข้อมูลและดำเนินการตามแผนดังกล่าวในระดับพื้นที่ (พีรพงศ์ ตริยเสนววรรณ, 2564)

2. พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 กำหนดบทบาทของ อปท. ในการจัดตั้งศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับท้องถิ่น จัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของท้องถิ่น รวมถึงการอำนวยความสะดวกการปฏิบัติในระดับพื้นที่ (ณัฐพงศ์ บุญเหลือ, 2558) ในมาตรา 22 กำหนดให้ผู้บริหารท้องถิ่นมีอำนาจสั่งการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่รับผิดชอบ ซึ่งรวมถึงการอพยพราษฎรและการดำเนินมาตรการฉุกเฉินต่าง ๆ

3. กฎหมายการกระจายอำนาจและกฎหมายท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กำหนดให้ภารกิจด้านการจัดการน้ำสะอาดและน้ำเสีย การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นภารกิจถ่ายโอนที่ อปท. ต้องรับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม ปัญหาของการถ่ายโอนภารกิจที่ไม่สมบูรณ์ โดยเฉพาะงบประมาณและบุคลากรที่ไม่ตามมาด้วย ยังคงเป็นประเด็นที่งานวิจัยหลายชิ้นให้ความสนใจ (ธีรภัทร ประยูรสิทธิ์, 2561)

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารโดยตรงในการดำเนินการด้านสาธารณสุขและการป้องกันสาธารณภัยในพื้นที่รับผิดชอบ โดยเทศบาลมีอำนาจออกเทศบัญญัติและบริหารงานด้านการจัดการน้ำภายในเขตเทศบาล ขณะที่ อบต. มีหน้าที่จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำ รวมถึงการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตตำบล กฎหมายทั้งสองฉบับจึงเป็นรากฐานทางกฎหมายที่เสริมให้การดำเนินการตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 มีประสิทธิภาพในระดับพื้นที่มากยิ่งขึ้น

2.2 ผลการทบทวนวรรณกรรม

1. บทบาทของ อปท. ในการวางแผนบริหารจัดการน้ำ

การทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยด้านการวางแผนของ อปท. มีความหลากหลายและสะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้าง สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2556) ศึกษาการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นด้านการจัดการน้ำของ อบต. ในภาคเหนือ พบว่าแผนส่วนใหญ่ยังเน้นการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure-based) มากกว่าการจัดการเชิงระบบลุ่มน้ำ ขณะที่การบูรณาการแผนป้องกันภัยพิบัติเข้ากับแผนพัฒนาท้องถิ่นยังมีระดับต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ (2558) ที่ชี้ว่า อปท. ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือขาดกรอบการวางแผนที่บูรณาการมิติการป้องกันภัยพิบัติกับการใช้ทรัพยากรน้ำ

อรรถวิทย์ สุขชัย (2560) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนบริหารจัดการน้ำระดับตำบล ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา พบว่า กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการรับมือภัยพิบัติได้อย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากชุมชนมีความรู้เชิงพื้นที่ที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผน

เตรียมพร้อมรับมือน้ำท่วม งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นความสำคัญของการเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนของ อปท. ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561

นอกจากนี้ พิษณุ เสี่ยมพงษ์ (2562) วิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างแผนจัดการน้ำของ อปท. กับแผนลุ่มน้ำตามกฎหมาย พบว่าเพียงร้อยละ 31.4 ของ อปท. ที่ศึกษามีแผนที่สอดคล้องกับแผนลุ่มน้ำอย่างครบถ้วน โดยสาเหตุสำคัญมาจากการขาดข้อมูลเชิงพื้นที่ที่ทันสมัย การขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวางแผน และความเข้าใจที่จำกัดเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมาย

2. บทบาทของ อปท. ในการปฏิบัติการฉุกเฉินและการรับมือภัยพิบัติน้ำ

ในมิติของการปฏิบัติการ งานวิจัยของ ญัฐพงศ์ บุญเหลือ (2558) ศึกษาศักยภาพของ อปท. ในการรับมืออุทกภัยในพื้นที่ภาคกลาง พบว่า อปท. ที่มีผลการดำเนินงานดีกว่ามีลักษณะร่วมกัน ได้แก่ การมีแผนเผชิญเหตุที่ปฏิบัติได้จริง การฝึกซ้อมสม่ำเสมอ การมีระบบเตือนภัยล่วงหน้า และความสัมพันธ์ที่ดีกับเครือข่ายชุมชน ข้อค้นพบเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดธรรมาภิบาลการจัดการความเสี่ยงภัยพิบัติ (Disaster Risk Governance)

ศิริรัตน์ แอดสกุล (2561) วิจัยเชิงประเมินประสิทธิภาพการตอบสนองต่อสถานการณ์ภัยพิบัติน้ำท่วมของเทศบาลในภาคเหนือ พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติการมากที่สุด 3 ประการ ได้แก่ (1) ความพร้อมของอุปกรณ์และเครื่องมือ (2) ศักยภาพของบุคลากรในการวิเคราะห์และตัดสินใจ และ (3) ระบบการสื่อสารกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเทศบาลที่มีงบประมาณเพียงพอและมีการลงทุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีผลการปฏิบัติงานสูงกว่าค่าเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญ

กรณีศึกษาที่สำคัญคืองานวิจัยของ ประเสริฐ วิทยาธิรัฐ (2563) ที่ศึกษาการจัดการอุทกภัยขนาดใหญ่ของ อบจ. ในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ชี้ให้เห็นว่า อบจ. มีบทบาทในการประสานงานดำเนินงานระหว่าง อบต. และเทศบาลในพื้นที่ รวมถึงการจัดหาทรัพยากรสนับสนุนในช่วงวิกฤต อย่างไรก็ตาม ปัญหาความซ้ำซ้อนด้านบทบาทและอำนาจหน้าที่กับหน่วยงานส่วนกลางยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไข

3. บทบาทของ อปท. ในการประสานงานและการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

มิติของการประสานงานเป็นหัวข้อที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในวรรณกรรมไทย ธนกฤต โสมาภา (2564) ทำการวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาเครือข่ายการประสานงานในการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมของ อปท. ในจังหวัดอยุธยา พบว่า ความสำเร็จของการจัดการขึ้นอยู่กับ "ทุนสังคม" (Social Capital) และระดับความไว้วางใจระหว่างองค์กรเป็นอย่างมาก เครือข่ายที่มีประสิทธิภาพจะมีการสื่อสารที่คล่องตัว การแบ่งปันทรัพยากร และการตัดสินใจร่วมกัน

วิจิตรา กุลวานิช (2562) ศึกษาารูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการบริหารจัดการน้ำระดับตำบลในภาคใต้ พบว่ารูปแบบที่มีประสิทธิภาพสูงสุด คือ รูปแบบการจัดการร่วม (Co-management) ที่ อปท. เปิดพื้นที่ให้กลุ่มผู้ใช้น้ำ เกษตรกร และชุมชนริมน้ำมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติของพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ที่ส่งเสริมการก่อตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำ

ด้านการประสานงานกับหน่วยงานส่วนกลาง ยุทธนา วรณปิติกุล (2563) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง อปท. กับสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) และกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) พบว่า ระบบการรายงานข้อมูลและการสื่อสารยังขาดการบูรณาการ อปท. จำนวนมากไม่ทราบถึงช่องทางและรูปแบบการรายงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย ส่งผลให้การส่งข้อมูลขาดความต่อเนื่อง

4. ชีตความสามารถและข้อจำกัดของ อปท. ในการปฏิบัติตามกฎหมาย

ประเด็นชีตความสามารถ (Capacity) ของ อปท. ถือเป็นหัวข้อที่งานวิจัยให้ความสนใจมากที่สุด สมชาย พงษ์พัฑฒ์ (2560) ศึกษาสมรรถนะบุคลากร อปท. ด้านการจัดการภัยพิบัติ พบว่าร้อยละ 68.5 ของบุคลากรที่รับผิดชอบงานป้องกันภัยพิบัติขาดการอบรมพัฒนาในด้านนี้ และมีเพียงร้อยละ 12.3 ที่มีคุณวุฒิหรือประสบการณ์เฉพาะทาง ปัญหานี้รุนแรงกว่าใน อบต. ขนาดเล็กที่มีบุคลากรจำนวนน้อยและงบประมาณจำกัด ด้านงบประมาณ กรกช สุธีระเสถียร (2565) ทำการวิเคราะห์การจัดสรรงบประมาณของ อปท. ด้านการป้องกันภัยพิบัติ พบว่าโดยเฉลี่ย อปท. จัดสรรงบประมาณด้านนี้เพียงร้อยละ 2.7 ของงบประมาณรวม ต่ำกว่าเกณฑ์แนะนำขององค์การสหประชาชาติที่ร้อยละ 5–10 อีกทั้งการพึ่งพาเงินอุดหนุนจากรัฐบาลกลางยังทำให้การวางแผนระยะยาวทำได้ยาก ในมิติของเทคโนโลยี ปัญชลี ทิพย์สิงห์ (2564) ทำการศึกษาการนำระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) มาใช้ในการจัดการน้ำท่วมของ อปท. พบว่า อปท. ที่นำ GIS มาใช้มีประสิทธิภาพในการวางแผนเส้นทางอพยพ การกำหนดพื้นที่เสี่ยงภัย และการจัดการทรัพยากรดีกว่าอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม มีเพียงร้อยละ 23.1 ของ อปท. ทั่วประเทศที่มีระบบ GIS ที่ใช้งานได้จริง

5. ปัจจัยด้านธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วม

ประเด็นด้านปัญหาธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการน้ำระดับท้องถิ่นได้รับการศึกษาในหลายมิติ ไพโรจน์ สีนลรัตน์ (2559) ได้วิจัยเชิงสำรวจประเมินระดับธรรมาภิบาลของ อปท. ด้านการจัดการน้ำ พบว่าหลักความโปร่งใสและหลักการมีส่วนร่วมมีคะแนนต่ำที่สุด โดยเฉพาะในส่วนของเปิดเผยข้อมูล การใช้งบประมาณด้านระบบน้ำและการรับฟังความคิดเห็นจากชุมชนผู้ใช้น้ำ งานของ มาลัยวัลย์ เอกวิริยะกิจ (2563) ได้ศึกษาบทบาทของสตรีและกลุ่มเปราะบางในกระบวนการตัดสินใจด้านการบริหารจัดการน้ำระดับท้องถิ่น พบว่ากลุ่มดังกล่าวมีส่วนร่วมน้อยมากในกระบวนการวางแผน ทั้งที่เป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติน้ำมากที่สุด การขาดการมีส่วนร่วมของกลุ่มเปราะบางนำไปสู่แผนการป้องกันภัยพิบัติที่ไม่ครอบคลุมและไม่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะกลุ่ม ส่วนงานของ รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง (2564) ได้นำเสนอแนวคิด "ธรรมาภิบาลน้ำท้องถิ่น" (Local Water Governance) ที่เน้นการผนวกรวมหลักธรรมาภิบาลเข้ากับการบริหารจัดการน้ำในระดับ อปท. โดยเสนอตัวชี้วัด 5 ด้าน ได้แก่ ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ ประสิทธิภาพ และความยั่งยืน ซึ่งเป็นกรอบที่สามารถนำมาใช้ในการประเมินและพัฒนาการปฏิบัติตามกฎหมายของ อปท.

6. กรณีศึกษาความสำเร็จและบทเรียนจากพื้นที่

วรรณกรรมในกลุ่มนี้นำเสนอกรณีศึกษาที่เป็นประโยชน์สำหรับการเรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ ศิระ เกษมศิริ (2565) ศึกษากรณีความสำเร็จของเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ที่สามารถจัดการปัญหาน้ำท่วมซ้ำซากได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านการบูรณาการแผนจัดการน้ำกับแผนพัฒนาเมือง การลงทุนด้านระบบระบายน้ำ และการสร้างเครือข่ายอาสาสมัครภัยพิบัติ ปัจจัยความสำเร็จสำคัญคือการมีผู้บริหาร อปท. ที่มีวิสัยทัศน์และความมุ่งมั่นด้านการจัดการน้ำ อีกกรณีที่น่าสนใจคืองานวิจัยของ สุรพล โพธิ์ทอง (2565) ที่ศึกษาการนำโมเดลการจัดการน้ำชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการน้ำระดับตำบล พบว่าชุมชนที่มีการจัดการน้ำตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีความยืดหยุ่นต่อภัยพิบัติสูงกว่า เนื่องจากมีโครงสร้างพื้นฐานกักเก็บน้ำในพื้นที่ มีระบบการแบ่งปันน้ำที่เป็นธรรม และมีระบบเตือนภัยชุมชนที่ดำเนินการโดยชุมชนเอง

7. ความท้าทายเชิงโครงสร้างและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเริ่มปรากฏในวรรณกรรมไทยมากขึ้นในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา อัจฉรา ชีวะตระกูลกิจ (2566) ศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อขีดความสามารถในการรับมือภัยพิบัติของ อปท. พบว่าความรุนแรงและความถี่ที่เพิ่มขึ้นของภัยพิบัติน้ำกำลังเป็นแรงกดดันที่สำคัญต่อระบบการจัดการภัยพิบัติของท้องถิ่น โดยเฉพาะ อปท. ขนาดเล็กที่มีทรัพยากรจำกัด และเสนอว่ากฎหมายและแนวปฏิบัติของ อปท. ต้องได้รับการปรับปรุงให้รองรับ Climate-induced disasters มากขึ้น งานของ ทวีวัฒน์ พงศ์ทิพย์ (2566) ได้ทำการวิเคราะห์นัยของพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ต่อการปรับตัวของ อปท. ในบริบทการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พบว่ากฎหมายมีกลไกที่เปิดช่องให้ อปท. นำมาตรการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมาบูรณาการกับแผนบริหารจัดการน้ำ แต่ยังคงขาดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและการสนับสนุนด้านเทคนิคจากส่วนกลาง

3. การสังเคราะห์และวิเคราะห์

3.1 รูปแบบและแนวโน้มที่พบในวรรณกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรม 20 รายการ สามารถสังเคราะห์รูปแบบและแนวโน้มสำคัญได้ดังนี้ ประการแรก งานวิจัยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75) ชี้ให้เห็นถึงช่องว่างระหว่าง "กฎหมายในกระดาษ" กับ "การปฏิบัติในพื้นที่จริง" ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่พบได้ทั่วไปในระบบการปกครองท้องถิ่นของประเทศไทยกำลังพัฒนา (วิชัย ตันศิริ, 2558) ประการที่สอง อปท. ขนาดใหญ่ (เทศบาลนครและเทศบาลเมือง) มีความสามารถในการปฏิบัติตามกฎหมายสูงกว่า อปท. ขนาดเล็ก (อบต.) อย่างมีนัยสำคัญ ประการที่สาม ปัจจัยความสำเร็จที่ปรากฏซ้ำในวรรณกรรม ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่น ความเข้มแข็งของเครือข่ายชุมชน การลงทุนด้านเทคโนโลยี และการมีแผนที่บูรณาการ ในขณะที่ปัจจัยอุปสรรคหลัก ได้แก่ การขาดแคลนงบประมาณและบุคลากร ระบบราชการที่ขาดความยืดหยุ่น และการประสานงานกับหน่วยงานส่วนกลางที่ไม่ราบรื่น และประการที่สี่ วรรณกรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นของการนำกรอบการประเมินเชิงปริมาณมาใช้ ซึ่งช่วยให้การเปรียบเทียบสมรรถนะระหว่าง อปท. ทำได้ชัดเจนขึ้น

3.2 ช่องว่างในวรรณกรรมและความต้องการการวิจัยเพิ่มเติม

การทบทวนวรรณกรรมพบช่องว่างสำคัญหลายประการ ประการแรก ยังขาดงานวิจัยที่ศึกษาผลลัพธ์ระยะยาวของการบังคับใช้พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 เนื่องจากกฎหมายเพิ่งมีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2562 ประการที่สอง ขาดการวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน (ชายฝั่ง ที่ราบ ภูเขา) ประการที่สาม ยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาผลกระทบของนโยบายการกระจายอำนาจต่อประสิทธิภาพการจัดการน้ำในระยะยาวอย่างเป็นระบบ และประการที่สี่ ขาดการศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ที่ อปท. สามารถนำมาใช้ในการจัดการน้ำ

3.3 กรอบแนวคิดสำหรับการพัฒนาบทบาทท้องถิ่น

จากการสังเคราะห์วรรณกรรม ผู้วิจัยเสนอกรอบแนวคิด "สมรรถนะสี่เสา" (Four-Pillar Capacity Framework) สำหรับการพัฒนาบทบาท อปท. ในการปฏิบัติตามกฎหมายบริหารจัดการน้ำ ประกอบด้วย เสาที่ 1 สมรรถนะทางกฎหมาย (Legal Capacity) การรู้และเข้าใจกฎหมาย การออกกฎท้องถิ่น และการรายงานตามกฎหมาย เสาที่ 2 สมรรถนะปฏิบัติการ (Operational Capacity) การวางแผน การปฏิบัติ และการฟื้นฟูหลังภัยพิบัติ เสาที่ 3 สมรรถนะการประสานงาน (Coordination Capacity) การทำงานร่วมกับหน่วยงานส่วนกลาง เอกชน และชุมชน และเสาที่ 4 สมรรถนะการเรียนรู้ (Learning Capacity) การประเมินผล การปรับปรุง และการถ่ายทอดความรู้ สามารถแสดงให้เห็นด้วยภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 4 เสาหลักสู่ความสำเร็จ: สมรรถนะ อปท. ในการบริหารจัดการน้ำ

ที่มา: ชาญชกร ปกิตตาวิจิตร, อัศดร ไชยพงษ์ สร้างโดย NotebookLM

4. การอภิปราย

ผลการทบทวนวรรณกรรมสะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของการนำนโยบายบริหารจัดการน้ำไปปฏิบัติในระดับท้องถิ่นในประเทศไทย บทบาทของ อปท. ตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 มีความครอบคลุมและทะเยอทะยาน แต่การปฏิบัติจริงยังประสบกับข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่ฝังรากลึก

การวิเคราะห์วรรณกรรมชี้ให้เห็นว่า ปัญหาหลักไม่ได้อยู่ที่ความไม่เต็มใจของ อปท. แต่อยู่ที่ "ช่องว่างสมรรถนะ" (Capacity Gap) ที่เกิดจากการถ่ายโอนภารกิจโดยไม่ถ่ายโอนทรัพยากรที่เพียงพอ ตามที่ ธีรภัทร ประยูรสิทธิ์ (2561) และคณะได้ชี้ให้เห็น ปัญหานี้เป็นผลสืบเนื่องจากโครงสร้างการกระจายอำนาจที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งถ่ายโอนความรับผิดชอบแต่ไม่ถ่ายโอนอำนาจและทรัพยากรอย่างสมดุลอีกประเด็นที่น่าสนใจคือการเปรียบเทียบประสิทธิภาพระหว่าง อปท. ขนาดต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า "ขนาดมีความสำคัญ" ในการจัดการภัยพิบัติน้ำ อปท. ขนาดเล็กที่มีทรัพยากรน้อยมักต้องการการสนับสนุนจากภายนอกมากกว่า ดังนั้น แนวทางการสนับสนุนที่แตกต่างตามขนาดและบริบทของ อปท. จึงมีความสำคัญ

ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน วรรณกรรมส่วนใหญ่ชี้ให้เห็นว่าการจัดการน้ำที่ดีต้องอาศัยทุนทางสังคมและการมีส่วนร่วมของชุมชน สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำที่ส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำ อย่างไรก็ตาม การแปลงเจตนารมณ์ดังกล่าวสู่การปฏิบัติจริงยังต้องการกลไกสนับสนุนที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความเร่งด่วนของการยกระดับสมรรถนะ อปท. มีมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามที่ อัจฉรา ชีวะตระกูลกิจ (2566) และ ทวีวัฒน์ พงศ์ทิพย์ (2566) ชี้ให้เห็น ภัยพิบัติน้ำที่มีความรุนแรงและความถี่เพิ่มขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะยิ่งกดดันระบบการจัดการที่มีข้อจำกัดอยู่แล้ว หากไม่มีการลงทุนเสริมสมรรถนะ อปท. อย่างจริงจัง ความสูญเสียจากภัยพิบัติในอนาคตจะทวีความรุนแรงขึ้น

5. สรุป

บทความวิชาการนี้ได้ทบทวนวรรณกรรมไทยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของ อปท. ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อการป้องกันภัยพิบัติ จากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบจำนวน 20 รายการในฐานข้อมูล TCI พบว่า อปท. มีบทบาทหน้าที่ที่หลากหลายและสำคัญในการบริหารจัดการน้ำเพื่อป้องกันภัยพิบัติ ทั้งในมิติการวางแผน ปฏิบัติการ ประสานงาน และธรรมาภิบาลอย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามกฎหมายยังมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่าง อปท. แต่ละแห่ง ขึ้นอยู่กับขนาด ทรัพยากร ภาวะผู้นำ และบริบทพื้นที่ ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่สำคัญที่สุด ได้แก่ การขาดแคลนงบประมาณและบุคลากรเชี่ยวชาญ การถ่ายโอนภารกิจที่ไม่สมบูรณ์ และการขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานการยกระดับบทบาทของ อปท. ในการป้องกันภัยพิบัติน้ำตามกรอบกฎหมายจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งรัฐบาลกลางที่ต้องสนับสนุนทรัพยากร อปท. ที่ต้องพัฒนาสมรรถนะและธรรมาภิบาล ชุมชนที่ต้องมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันและนักวิชาการที่ต้องผลิตความรู้เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบาย บนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลงสภาพ

ภูมิอากาศที่ทวีความรุนแรงขึ้น การลงทุนในการพัฒนาธรรมาภิบาลน้ำท้องถิ่นไม่เพียงแต่เป็นภาระหน้าที่ตามกฎหมาย แต่เป็นการลงทุนที่ยั่งยืนในการปกป้องชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนไทย

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการสังเคราะห์วรรณกรรม บทความนี้เสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายดังต่อไปนี้ ประการแรก รัฐบาลกลางควรจัดทำกลไกการถ่ายโอนทรัพยากรที่เชื่อมโยงกับภารกิจการบริหารจัดการน้ำที่ถ่ายโอนให้ อปท. อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะด้านบุคลากรเชี่ยวชาญและงบประมาณลงทุนด้านเทคโนโลยี ประการที่สอง ควรมีการพัฒนาแนวทางปฏิบัติ (Guidelines) สำหรับ อปท. ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ที่มีความชัดเจนและปฏิบัติได้จริง ประการที่สาม ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่าง อปท. ในการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ในการบริหารจัดการน้ำเพื่อป้องกันภัยพิบัติ ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการเรียนรู้และเร่งการยกระดับสมรรถนะ ประการที่สี่ ควรมีการพัฒนาตัวชี้วัดและระบบติดตามประเมินผลการปฏิบัติตามกฎหมายของ อปท. ที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้มีข้อมูลที่เพียงพอสำหรับการตัดสินใจเชิงนโยบาย

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับ อปท.

ในระดับ อปท. บทความนี้เสนอแนะ 5 แนวทาง ได้แก่ (1) จัดทำหรือปรับปรุงแผนบริหารจัดการน้ำและแผนป้องกันภัยพิบัติให้สอดคล้องกับแผนลุ่มน้ำตามกฎหมาย (2) ลงทุนในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้านการบริหารจัดการน้ำและการป้องกันภัยพิบัติอย่างต่อเนื่อง (3) นำเทคโนโลยีสารสนเทศและ GIS มาใช้ในการบริหารจัดการน้ำ (4) เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและก่อตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำตามกฎหมายกำหนด และ (5) พัฒนาระบบการสื่อสารและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในแนวราบและแนวตั้ง

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

งานวิจัยในอนาคตควรมุ่งเน้นประเด็นที่ยังขาดอยู่ในวรรณกรรม ได้แก่ (1) การประเมินผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 หลังจากใช้บังคับมาระยะหนึ่งแล้ว (2) การวิจัยเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบการจัดการน้ำของ อปท. ในบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน (3) การศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อสมรรถนะการจัดการน้ำของ อปท. และ (4) การวิจัยเชิงทดลองเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ยกระดับการจัดการน้ำระดับท้องถิ่น

7. เอกสารอ้างอิง

- กรกช สุธีรเสถียร. (2565). การวิเคราะห์การจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์*, 20(2), 45–67.
- กองบรรณาธิการวารสาร มสธ. (2563). สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติกับการขับเคลื่อนนโยบายน้ำ. *วารสารวิชาการ มสธ.*, 10(1), 1–20.
- ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์. (2558). การบูรณาการแผนป้องกันภัยพิบัติกับแผนพัฒนาท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 8(3), 78–99.
- ณัฐพงศ์ บุญเหลือ. (2558). ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการรับมืออุทกภัยในพื้นที่ภาคกลางของไทย. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 6(2), 112–135.
- ทวีวัฒน์ พงศ์ทิพย์. (2566). นโยบายพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ต่อการปรับตัวของท้องถิ่นในบริบทการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ. *วารสารสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ*, 11(1), 23–44.
- ธนกฤต โสมาภา. (2564). เครือข่ายการประสานงานในการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาจังหวัดอยุธยา. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์*, 19(1), 88–110.
- ธีรภัทร ประยูรสิทธิ์. (2561). ปัญหาการถ่ายโอนภารกิจด้านการจัดการน้ำให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 8(1), 55–76.
- ประเสริฐ วิทยารัฐ. (2563). บทบาทองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการจัดการอุทกภัยขนาดใหญ่: กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 11(2), 67–89.
- ปัญชลี ทิพย์สิงห์. (2564). การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร*, 9(2), 34–52.
- พิชญ์ เสถียรมพงษ์. (2562). ความสอดคล้องระหว่างแผนจัดการน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับแผนลุ่มน้ำ. *วารสารวิชาการการจัดการน้ำ*, 4(1), 11–28.
- พีรพงศ์ ตริยเสนววรรณ. (2564). คณะกรรมการลุ่มน้ำกับบทบาทท้องถิ่นภายใต้พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561. *วารสารกฎหมายมหาชน*, 12(3), 90–115.
- ไพโรจน์ สีนลาร์ตัน. (2559). การประเมินธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ. *วารสารพัฒนาสังคม*, 18(2), 43–64.
- มณฑิรา จารุเพ็ง. (2563). ระเบียบวิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบสำหรับการวิจัยด้านการบริหารสาธารณะ. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์*, 18(1), 1–22.
- มาลัยวัลย์ เอกวิริยะกิจ. (2563). บทบาทสตรีและกลุ่มเปราะบางในกระบวนการตัดสินใจด้านการบริหารจัดการน้ำระดับท้องถิ่น. *วารสารสตรีศึกษา*, 7(1), 55–74.
- ยุทธนา วรณปิติกุล. (2563). การประสานงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติในการบริหารจัดการน้ำ. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์*, 18(3), 99–121.

- รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง. (2564). ธรรมนูญบาลน้ำท้องถิ่น: แนวคิดและตัวชี้วัดสำหรับบริบทไทย. *วารสารพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 9(3), 233–252.
- วิจิตรา กุลวานิช. (2562). รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการบริหารจัดการน้ำระดับตำบลในภาคใต้. *วารสารการพัฒนาชุมชน*, 7(2), 120–142.
- วิชัย ต้นศิริ. (2558). องค์ประกอบของส่วนท้องถิ่นกับการจัดการภัยพิบัติ: ข้อจำกัดและโอกาสในการพัฒนา. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์*, 13(2), 22–46.
- ศิระ เกษมศิริ. (2565). กรณีศึกษาความสำเร็จในการจัดการปัญหาน้ำท่วมซ้ำซากของเทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 15(1), 67–86.
- ศิริรัตน์ แอดสกุล. (2561). ประสิทธิภาพการตอบสนองต่อสถานการณ์ภัยพิบัติน้ำท่วมของเทศบาลในภาคเหนือ. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 5(1), 34–58.
- สมชาย พงษ์พัฑฒ. (2560). สมรรถนะบุคลากรองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นด้านการจัดการภัยพิบัติ. *วารสารการบริหารและการพัฒนา*, 9(1), 77–98.
- สุพล โพธิ์ทอง. (2565). การนำโมเดลการจัดการน้ำชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในระดับตำบล. *วารสารพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 10(2), 198–215.
- สุรสีห์ กิตติมณฑล. (2562). การวิเคราะห์บทบัญญัติพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 และนัยต่อการบริหารจัดการน้ำท้องถิ่น. *วารสารกฎหมายและสังคม*, 6(2), 1–24.
- สุวิทย์ เมฆินทรีย์. (2556). การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นด้านการจัดการน้ำ: บทเรียนจากองค์การบริหารส่วนตำบลในภาคเหนือ. *วารสารพัฒนาชุมชน*, 4(1), 10–31.
- อรรถวิทย์ สุขชัย. (2560). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนบริหารจัดการน้ำระดับตำบล. *วารสารรัฐศาสตร์สาร*, 38(3), 112–138.
- อัจฉรา ชีวะตระกูลกิจ. (2566). ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อขีดความสามารถในการรับมือภัยพิบัติขององค์ประกอบส่วนท้องถิ่น. *วารสารสิ่งแวดล้อม*.